List 16. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. aprila 1872.

Obseg: Vabilo v izredni občni zbor c. k. kmetijske družbe. — Posnetek iz vodil za véliko razstavo 1873. leta na Dunaji. — Naprava svilodnega semena po celičnem načinu. (Konec.) — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. — Gospodarske novice. — Borba o avstrijski ustavi. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Slovansko slovstvo. — Dopisi. — Novičar.

VABILO

v izredni občni zbor

c. k. kmetijske družbe v Ljubljani

15. maja 1872.

Program obravnav:

1. Poročilo in razgovor o udeležtvu družbe kmetijske pri véliki razstavi dunajski leta 1873.
2. Poročilo in razgovor o udeležtvu družbe kmetijske pri razstavi mlekarstva na Dunaji letošnjega leta.
3. Poročilo o shodu kmetovalcev, ki bode po pozivu c. kr. ministerstva za kmetijstvo letos na Dunaji in volitev poslanca v ta shod.
4. Predlog o napravi hranišča za kmetijske mašine in poljedelsko orodje na družbinem vrtu.

☞ Ker je glavni predmet tega izrednega zbora ta: v čem in kako naj se udeleží družba kmetijska velike dunajske razstave, in ker podpisani centralni odbor misli, da bi se med drugim tudi kranjska vina, vina iz sadja in pa žgana vina (brinjevec, slivovec), kakor tudi kis (jesih) v razstavi dunajski pogrešati ne smela, zato so vljudno naprošeni vsi, ki imajo kaj tacega razstave vrednega, naj za pokušnjo in razsojo od vsacega vina in kisa pošljejo že temu zboru kakih 8 dni pred 15. majem, in to po dve buteliji z napisom lastnika, kraja in leta, kdaj je vino bilo pridelano.

V tem zboru bodo na ogled postavljene tudi nekterе mašine in se na vrtu poskusile.

Zbor bode na vrtu družbe kmetijske na spodnjih Poljanah.

Začetek zborovanja ob 9. uri dopoldne.

Centralni odbor c. k. družbe kmetijske

v Ljubljani 15. aprila 1872.

Gospodarske stvari.

Posnetek iz vodil

za véliko razstavo 1873. leta na Dunaji. *)

Skupíne ali grupe razstavnih reči.

I. Razstava bode obsegala 26 skupin, in sicer pridelke in izdelke:

1. rudarstva in plavžarstva, 2. kmetijstva, gozdarstva, vinoreje, sadjereje in vrtnarstva, 3. kemične izdelke, 4. hrano ali živež kot obrtnijske izdelke, 5. klekovnino in tkanino, obleko, 6. usnjarijo in obrtne izdelke iz gumilastike, 7. kovinske izdelke, 8. les in leseno robo, 9. izdelke kamenene, prstene in steklene, 10. drobno blago, 11. papir, 12. izdelke pisarske in risarske umetnosti, 13. stroje (mašine) in vozila, 14. znanstveno orodje, 15. godbeno orodje, 16. vojaške stvarí, 17. mornarske reči, 18. stavbstvo in zemljemerstvo, 19. meščanske hiše z notranjo opravo in lepotijami, 20. kmečke hiše z opravo in orodjem, 21. narodne hišne stvarí, 22. razkaz koristi muzejev in umetnih obrtnij, 23. cerkvene umetnije, 24. reči umetnosti in umetne obrtnije prejšnjih časov, razstavljene od prijateljev umetnosti nabiralcev (Exposition des amateurs), 25. podobarstvo in malarstvo sedanjega časa, 26. pripomočke šolstva, odgojiteljstva in izobraževanje.

II. Začetek in konec razstave.

Razstava se bode 1. dne maja 1873. leta začela in konec oktobra istega leta končala.

III. Obrok za oglase.

Vsak, kdor misli v razstavo kaj poslati, mora se od 1. dne maja letošnjega leta začenši, zadnji čas pa do 1. dne julija pri deželni razstavni komisiji ljubljanski oglasiti. Za oglase se dobodo posebni listi (formulari) pri deželni komisiji v Ljubljani; vsak razstavec mora tak oglasnik v vseh njegovih vrstah na tanko izpolniti.

IV. Odkaz prostora in razstavno pismo.

Potem, ko se v razstave za posamesne grupe potrebni prostor odloči, in se vsakemu razstavcu pripustljiv prostor na tleh ali na stenah odmeri, bode se vsakemu avstrijskemu razstavcu do 31. dne oktobra letošnjega leta v imenu glavnega vodstva razstavno pismo dalo, to je, potrjenje, da je njegov oglas sprejet, s tem potrjenjem se bode pa razstavcu ob enem tudi naznanila njegova razstavna številka, razstavno mesto (park, obrtnijska palača, mašinska dvorana) in koliko prostora da dobí na tleh ali ob stenah.

*) Ta vodila so veljavna za vsako deželo; le sedeži deželnih komisij so različni. Vred.

V. Mestnina.

Od razstavcev se bode pobirala mestnina, to je, plačilo za mesto ali prostor, kjer bode razstavil svoje reči. Ta mestnina bode znašala za vsak štirjašk mêter (to je 10 dunajskih štirjaških čevljev stare mere):

a) v obrtnijski palači v pokritem prostoru: na tleh ob stenah po 6 gold., na steni po 3 gld., na tleh za proste stojoče reči brez obzira na njihovo visokost po 12 gold.;
b) na dvorišči obrtnijske palače po 4 gold.;
c) v mašinski dvorani v zaprtem prostoru: na tleh po 4 gold., na steni po 2 gold.;
d) v parku: zunaj 1 gold., na prostoru na razstavčeve stroške kritem po 3 gold.

Štirjaški meter prostora na tleh v poslopjih daje le pravico na en meter prednje strani (fasade). Vsak razstavec zadobí s pridobitvijo stene se tikajočega prostora tla v obrtnijski palači pravico, rabiti dotično steno do $1^1/_2$ metra (4 čevlje in $^7/_{10}$ stare mere) od tal navzgor. Ako razstavec zahteva še kaj več višine, se mu bode mestnina po zgorej navedeni tarifi izmerila.

VI. Znižana mestnina.

Napravljalci skupnih razstav domačega drobnega blaga zamorejo v posebno ozira vrednih primerljejih od glavnega razstavnega vodstva dobiti znižano mestnino; tudi razstavna deželna komisija bode kar je mogoče gledala na to, da se stroški v prid skupnih razstav prihranijo.

VII. Oproščenje mestnine.

Razstavci onih rečí, ki zadevajo podobarsko ali slikarsko umetnost in razložbo „des amateurs“, nimajo plačevati nikakoršne mestnine za prostor na tleh ali stenah.

VIII. Znižana vožnina.

Južna in Rudolfova železnica ste za vožnjo razstavnih rečí dovolili znatno znižano vožnino.

IX. Oproščenje colnine.

Ves razstavni prostor se spoznava za prosti tabor pod milim nebom, to je, za colnine prosto skladišče. Tudi rečí, ki zadevajo avstrijsko državno samoprodajo, se smejo brez zadržka razstavljati.

X. Dopisovanje o razstavnih zadevah je poštnine prosto.

V prvem oklicu je bilo že omenjeno, da je dopisovanje med razstavci in razstavno deželno komisijo poštnine prosto. Neogibno potrebno je le to, da se na pismo postavi imé dopisnika in pa besede: „Vélika razstava 1873. leta po službenem pozivu“.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* *Razstava kónj na Dunaji* bode letos od 18. do 23. maja. Izvrstnim konjem se bodo delile premije. Tudi srečkanje se bode združilo s to razstavo. Kdor bode hotel lepih kónj kupiti, dobil jih bode tukaj na izbiro, ker se pričakuje veliko živine.

* *Nemški čbelarji imajo v Salzburgu véliki (18.) shod*, ki se začne 9. septembra in traja 3 dni (10., 11. in 12. septembra). Vse družbe kmetijske in udje njeni so povabljeni v ta zbor.

* *Dve štipendiji za potovanje po svetu* in opazovanje, kako drugod (v tujih deželah, posebno v severni Nemčiji), pridelujejo sočivje in zelenjad in dobra semena, pa tudi kako vrtnarijo, je c. k. ministerstvo kmetijstva tudi razpisalo za letos. Kdor tako potovanjsko štipendijo v znesku 800 gold. dobiti želí, naj se oglasí pri c. k. ministerstvu kmetijstva, to pismo pa vloží kmetijski družbi svoje dežele do 15. maja tega leta, da ga izročí ministerstvu. Prednost pred drugimi prosilci imajo možje učiteljskega stanú ali taki, ki se še le za to učiteljstvo kmetijstva ali vrtnarstva pripravljajo. Po končanem potovanji morajo popisati svoje pozvedbe in skušnje.

Naprava svilodnega semena

po celičnem načinu.

Spisal profesor Haberlandt,

voditelj c. k. svilorejskega poskuševališča v Gorici.

(Konec.)

3. Pripomočki k celičnemu plodenju.

Ko izlezejo metulji in ko zveš, kteri je samec ali samica, precej po tem moraš popolnoma osamiti posamesne pare, pa ne odlašaj tega kar nič, da se ne okuži drug od druzega.

Jako pripravna sredstva, kterimi osamiš posamesne pare metuljev — enega samca in eno samico skupaj, so male vreče (žakeljčki) samo po $1^3/_4$ palcu dolge, narejene iz pajčolana. Predno pa se dene va-njo par, nategne se urno na valjček iz lesa; potem se pa dene noter par in zadrgne z motozcem. Take vrečice lahko obesiš na motoz, ki si ga napeljal po čez pod stropom v sobi; lahko pa si tudi narediš okvir, kakoršen je, na primer okoli peči, napraviš mu noge in napeljaš po njem znotraj motoz, na kterega obesiš tacih vrečic.

Takošne priprave ne prizadenejo mnogo stroškov; pa tudi zmotnjav se je s tem lahko ogniti svilorejcu. Jajčica se tu ne izgubavajo, da le pajčolan za vrečice ni preredek; pregost pa tudi ne sme biti, da se metulja lahko prezračujeta; kakor sitovina naj je gost, da ju lahko opazuješ, če tudi ne oddrgavaš vrečice. Omenjene okvire lahko staviš k oknu, kedar je treba.

Par metuljev se še le potem preiskuje z drobnogledom, ko sta metulja (samec in samica) vže ob življenje. Ta čas je najlože opazovati telesca v bolnih, kajti proti koncu se najbolj namnožé. Preiskujeta naj se oba — samec in samica — in sicer ne vsak posebej, ampak oba skupaj. Ako bi pa hotel kdo še le pozneje preiskavati, varujeta naj se dobro, da ju žužki ne končajo. Med tem časom naj se vsak dan pazljivo nadzorujejo vrečice ter oprostujejo sovražnikov, ki so metulje morda vže napadli.

Malokdo izmed svilorejcev si bode sam kupil drobnogledno pripravo, kajti ova stekla so jako draga. Zato pa bodo s časom v posamesnih okrajih taki pregledovalci, kterim bo lahko dati metulje in dotična jajčica v pregled, ali pa se pošljejo goriškemu svilorejnemu pregledovalstvu, ki to urno, vestno in zanesljivo za malo plače opravlja.

4. Druga pota celičnega plodenja in njih dosedanji vspeh.

Po Pasteur-jevih načelih gotovo dobimo zdrav plod sviloprejk, pri kterih odgojevanji se oziramo na druge pogoje. Med te pogoje spada vsakako to, da dobro zdravi zarod varujemo bolnega zaroda. Pa tudi treba je varovati vsega blizo, kar bi moglo prinašati okuženost, na pr. take osebe, ktere imajo opraviti z bolnimi gosenicami itd.

Pasteur-jeva načela pa ne postopajo le proti lisasti bolezni, ona vrlo nasprotujejo tudi drugi svilorejni bolezni, ki jej pravimo zaspanost, in ki poleg lisaste bolezni močno pretí sedanjemu svilorejstvu. Ta korist

izhaja namreč od tega, da so jajčica čista za plod vsled drobnoglednega preiskavanja. Gosenice, v kterih tičijo telesca, propadejo prej nego one, v kterih se nahaja samo kal zaspanosti.

Na bolezen kažejo sledeča znamenja:

a) Prav pičlo število jajčic od samice; vsaj 4000 jajčic mora dati ena zdrava babica.
b) Primés večega števila jajčic, ktera ostajajo rumena ali niso vplemenjena. Jajčica, med kterimi je tacih 10 odstotkov ali še več, niso za rabo.
c) Rdeče rujavkasta barva, ktera je na mestu prave škrlataste, barve, tudi ne dopušča jajčic za porabo.
d) Ako je babica nanesla jajčica v gručah, tudi ne veljajo nič.
e) Jajčica onih metuljev (to veljá za samca in samico), kteri pred 5 dnevi póginejo, tudi zavrzi.

Pred celičnim plodenjem je treba tudi pregledati metulje: ali so lisasti, leni, pokvečeni ali vodenično napihnjeni. Skrbni svilorejci obračajo vže od nekdaj posebno pozornost na to.

Zeló napačno je tedaj ravnanje po starem kopitu, da se metulji skupno parijo in skupaj ležejo jajčica, kajti tako si nalezejo zdravi kuženost od bolnih.

Po nasvetovanem „celičnem plodenji“ se pa nasproti na vse straní boljša sviloreja.

Pasteur-ju niso hvaležni le njegovi rojaci za njegova načela, nego tudi Lahi in avstrijski svilorejci.

Kdor se pečá s svilorejo, naj se ravná po Pasteur-ju; gotovo oprostí svilorejo po njegovih naukih jako hude šibe, ki že nad 20 let tepe svilorejstvo. S tem se povrne ter pomnoží blagoslov v svilorejski krog, kar gotovo tudi nam Slovencem ne bode od več.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

IV.

Poljedelec mora skrbeti, da ima mnogo dobrega gnoja.

(Dalje.)

Spisal Franjo Kuralt.

2. *Čisti živalski gnoj.* Ta gnoj jako tekne zemlji, mora se pa enakomerno po njivi razdeliti, da boljše razpade. V vrsto tega gnoja spada:

Živinsko meso. Ono se potrese s sirovim apnom in plitvo zakoplje, čez 14 dni pa zopet odkoplje in s kostí pobere. Dene se potem še trikrat do šestkrat toliko zemlje zraven in se večkrat pomeša. Po vsem tem je jako dober gnoj;

kebrov gnoj. Kebri se s kropom pomoré, en do poldrugi palec na debelo nasujejo in z živim apnom potresejo. Ravno tako na debelo naj se z zemljo pokrijejo, na ktero se namečejo potem zopet kebri, na te pa zopet zemlja. Tako narejeni kup naj se večkrat pomeša, in dobí se tako jako tečen gnoj;

strjena kri. Da se kri strdi, naj se pomeša z ravno toliko vode in skupaj kuha, da zavrè. Kri postane trda, mora se pa še posušiti in potem v prah stolči. En funt takega praha toliko rastlinam koristi kakor 3 funti koščene moke ali pa 42 funtov dobrega konjskega gnoja;

kostí. One se navadno rabijo, kakor koščena moka, so jako tečne, in se zmlete tudi jako rade razkrojijo. Kedar se s kostmí gnojí, naj se le frišne kostí za to vzemó in kolikor mogoče drobno raztolčejo; čem drobneje so, tem lagleje se razkrojijo in tem pred in bolji živež dadó rastlinam;

gvano; to je tičjek. Tak gnoj je tem boljši, čem več ima amonijaka in scavničaste kisline v sebi. Ako je gvano čist, da ni s kako drugo stvarjo zmešan, je najboljši gnoj. Treba je pa paziti, kedar se tak gnoj kupuje, da ni ponarejen, z ilovico, z zemljo ali kako drugo stvarjo zmešan. Da se pa more poljedelec tega prepričati, dene naj 1 lot gvana v plehasto žlico in toliko časa na žrjavici žge, da sam pepel ostane. Čem manj je pepela, tem boljši in čistejši je gvano; tak pepel je bel ali pa malo rujavkast. On se jako hitro razkroji, in na rastline jako hitro deluje. En funt gvana toliko rastlinam koristi, kakor 66 funtov govejega gnoja. Za gnojenje pa mora biti popolnoma suh in droben. Posebno mrzli in mokri zemlji se prilega, kakor tudi pšenici, rži, ajdi, oljnatim rastlinam, repi, detelji, travi, krompirju, grašci, zelju in tobaku;

lasje, ščetine, perje, rogovi, parklji, zvržki kož in usnja, volnate cunje. Vse to je dobro za gnoj, vendar naj se take stvarí zmirom z apnom pomešajo, da lagleje razpadejo in bolje gnjijejo. Poškropé naj se večkrat z gnojnico ali pa z natronovim lugom.

3. *Čisti rastlinski gnoj.* Tako se imenujejo rastline ali pa rastlinski deli, kteri se na polje vsejejo, da se kasneje ž njimi gnoji, ali pa od drugod za gnojenje na polje pripeljejo, s kterimi se pa popred živina ni krmila, in se tudi za steljo niso upotrebovali. Tak gnoj nima tolike vrednosti, kakor hlevski ali živalski gnoj. Prileže se posebno gorki zemlji, ker jo nekoliko ohladí, zraven pa tudi še rastlinam živež daje.

V vrsto čistega rastlinskega gnoja spadajo:

podorina. To gnojenje obstaja v tem, da se rastline samo zato sejejo, da se kasneje, kadar cvetó, podorjejo, in tako zemljo pognojé. Tako gnojenje je samo takrat na pravem mestu, ako je gnoj voziti jako težavno, kjer ni drugačnega gnoja, ali kjer je zemlja prav gorka. Drugače naj se pa take rastline raje popred živini pokladajo, da jih ona v životu svojem popred prekuha in premení v živinski gnoj;

plevel in rušina. Pomeša naj se s sirovim apnom in zemljo, in na kup zmeče. Segnjiti mora popolnoma, da plevelsko seme ne pride zopet na njivo. Zatoraj naj se tak kup večkrat pomeša in preobrne;

strnišče, korenine, krompirjevec, žaganje, trstje, bodičevje. Namočijo naj se taki deli v gnojnico, da dobro pognjijejo; potem dadó tudi dober gnoj;

navadno oglje. Ono ne pognojí le zemlje, temuč jo tudi zrahlja. Najbolja njegova lastnost je pa ta, da mokroto na-se vleče in jo zopet zemlji oddá, kedar je suha. Gnojí naj se ž njim mrzla in mokra zemlja, kajti za gorko in lahko zemljo ni tako dober.

4. *Tekoči gnoj.* Akoravno skoraj vsak poljedelec vé, kako dober in koristen je tekoči gnoj; vendar malokdo za-nj skrbí. Tak dober gnoj je:

scavnica. Ona je jako tečen gnoj; 12 funtov scavnice ima toliko gnjilca v sebi kakor 1 funt gvana, o kterem sem rekel, da je najboljši gnoj. Prof. May nam je dokazal, koliko da je scavnica ene same živine na leto vredna; on pravi, da v 1000 funtih scavnice je 18 funtov amonijaka, zraven pa še mnogo druge rastlinske tvaríne. Po srednji primeri pa dá vsaka živina 7000 funtov scavnice na leto in dan, tedaj 126 funtov amonijaka. Če računimo cent amonijaka po 20 gold., znaša vrednost samo amonijakova od ene živine 25 gold. na leto. Gledite tedaj, dragi gospodarji, koliko vrednosti zavržete in koliko najboljše hrane rastlinam vzamete. Nabira naj se tedaj scavnica skrbno in z gnojnico pomeša, kajti frišna scavnica sama ni dobra za gnojenje; pustiti se mora, da malo pognjije, vendar pa ne predolgo, da ne izpuhtí amonijak;

gnojnica. Ravno tako važen gnoj kakor scav-

nica je tudi gnojnica. Ona je posebno dobra za deteljo, repo, zelje, tobak. Gnojnica se od gnoja nikdar ne sme čisto pobrati, sicer se gnoj preveč posuší, in svojo vrednost zgubí;

kri. Pomešana z vodó rastlinam dober živež daje;

voda, v kteri se lan ali konoplje godí, je tudi dobra za gnojenje, ker ima mnogo solí in gnjilca v sebi;

lug. On ima mnogo pepelnastih solí. Poleti naj se samo med dežjem ž njim gnojí; drugači je premočan.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvarí.

Borba o avstrijski ustavi.

Nikakor ni lahko v kratkem opisati sedanje avstrijske razmere, še manj je pa prijetno to delo. Avstrijski konstitucijalizem, na paragrafe zidan, je bizantinskega značaja. Razne borbe segajo manj v jedro stvarí, kakor v oblike njene. Ne rečemo, da bi konstitucijonalizem avstrijskim narodom koval verige, kajti za to mu manjka močí; marveč trudi se le s krpanjem pavlihove jopice, ki so mu jo sešile zvijače, demoralizacija in umetno stvarjena večina, in bi rad, da bi cesarstvu bila železna srajca. On dela na to, da bi en narod še dalje gospodoval nad vsemi drugimi, da bi liberalno centralistična stranka krmilo vodila v državi in to v podobi nekakega konstitualizma na videz. V ta namen birokracija dela v zvezi z najkrajnišim absolutističnim liberalizmom, kteremu naj se s poti spravijo vse ovire. Tako se najliberalniša ustava brani s samo silo. Oni, ki se poganjajo za nespremenljivost ustave, strižejo jo in prirezujejo po svoji všeči, spreminjajo jo in vedno obšivajo z novimi krpami zato, da bi národom ubranili svobodno gibanje in se ne bi zadostilo njihovim potrebam in željam. Ker pa národi, ki so si ohranili národni, katoliški in monarhiški čut, v svojem delovanji niso edini, prav zato je centralistom in liberalcem mogoče, zmagovati nad uporom onih elementov, ki bi zedinjeni bili konservativna velemoč.

Odkar se v Avstriji borimo o ustavi, pokazali ste se le dve načeli. Prvo veleva, vrniti se k zgodovinskim in národnim izročilom. To federalno načelo išče državne močí v različnosti, v tem, kar so stvarila stoletja in kar more strpeti stoletja, ter želí prestol habsburške rodovine utrditi z zadovoljnostjo avstrijskih národov. Ta pot je naravna in zgodovinska resnica; ona je tudi praktična ozir državnega mehanizma, kajti ona se opira na kraljestva in dežele, ktere vežejo iste koristi in iste nevarnosti, ter je pripravna ohlapiti železni obroč, s kterim Avstrijo obdajete dve skupini vélikih plemen.

Sloga narodov, pripoznavanje raznih narodnosti, njihovo pobratimstvo, avtonomna in federativna organizacija nikdar ne more služiti revoluciji, ktera vničuje vse zgodovinske pravice in podira ono, kar se vjema z naravnim redom. Revolucija vselej v zvezi dela s centralizacijo; kajti revolucija potrebuje enega ognjišča, enega glavnega mesta, ktero hoče gospodovati nad vsemi pokrajinami in zbrisati vsa národna, verska in družbinska znamenja; ona potrebuje kotla, v kterem naj bi ogenj strasti, prekucij, demoralizacije in sebičnosti, vero, vsa izročila in narodnosti stopil in iz njih zvaril ali skuhal materijalizem. Tako središče si je revolucija naredila v Parizu, ki Franciji pije življenje, in pa na Dunaji, ki žilo življenja podvezuje različnim avstrijskim narodom. Ne pretiravši sme se toraj tudi reči, da boj med federalizmom in centralizmom v Avstriji nič druzega ni, nego boj konservativnega načela z revolucijo. Revolucija, ki se vselej brati s centralizacijo, dobro je to previdela ter si je vrh tega še v burokraciji iskala in našla apostolov socijalizma. Pozno so to zapazili avstrijski konservatisti. Krona se je v zadnjih časih po mnogih nesrečnih skušnjah določno nagnila na stran národov, toda, žalibog, še le potem, ko je zgubila polovico svoje močí, da, naravnost recimo, svoje neodvisnosti.

Tudi aristokracija je na Českem in Marskem stopila v federalistični in národni tabor. Najbolj pa je te razmere razumel slovanski narod, ki je med vsemi narodi najbolj konservativen, ter je ondi, ker je dosti omikan, dunajskim naklepom postavil nepremagljiv upor.

„Przegląd Lwovski“

Potopisni listi
slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

IX. pismo.

O zagrebškem muzeji Ti imam, dragi pobratim, danes po obljubi kaj malega povedati. Osnažili in prebarvali so bili v njem menda malo poprej dotične omare, in je bilo toraj vse še bolj novo in tudi še ne dovolj vredjeno. V peterih sobah je razpostavljeno na ogled mnogo raznovrstnih reči, in sicer v 1. sobi starinstvo, med kterim me je posebno zanimivala odvita mumija iz Misira v Egiptu. V 2. sobi je mnogo slik, orožja, oklepov itd.; v 3. se vidijo zopet slike, okamnine, starinsko orodje itd.; v 4. se stavlja na ogled zlasti veliko starodavnega denarja; v 5. pa narodne oprave in več enacega. Bolj na drobno je ta muzej popisal že naš rojak g. Dr. Ž. leta 1864. v „Novicah“, kjer na 359. strani lahko kaj več o tem bereš.

Popoldne sem šel še enkrat pregledat razstavo učnih pripomočkov; pri tej priliki sem zapazil med drugim dragoceno knjigo z fotografiranimi obrazi hrvaške zemlje, in na svoje veselje videl v tej zbirki tudi oddelek daleč slovečih „plitviških jezer“, v ogulinski graničarski polkovini, kterih sliko nam je bil obljubil darovati zamrli „Slavjanski jug“. Škoda, da ni bilo časa, pregledovati zanimive te knjige bolj na tančno. Pa tudi še drugo znamenitost sem bil zapazil o tej priliki, namreč potopis (v rokopisu) z ročnimi slikami našega vrlega rojaka Jak. Šašel-a, ki je bil v svojih mladostnih letih pod rajnim dr. Knobleher-jem ud centralno-afrikanske misije, ter prišel bil noter do Hartuma. Neugodne podnebne okoliščine prignale so bile tudi tega rojaka nazaj v domovino, in biva zdaj kot dobroznani puškar, graveur in slikar v Karlovcu. Omenjeni potopis obsega njegove pototne spominke v Afriki.

Ko sem bil tedaj razstavo še enkrat pregledal, sem se poslovil od lepega realkinega poslopja, brž ko ne, za vselej, ter napotil se proti prvostolnici. V bližavi stolne cerkve se je že nahajalo mnogo učiteljstva in odlične gospode obojega spôla, in ko ura odbije štiri, hiti vse v znotranje prostore. Zdajci zadonijo ogromne orglje v polnosti vseh spremenov; njihov orjaški glas odmeval je po obširnih prostorih tako, da se je vkljub svoje velikosti skoraj stresala cerkev v svojih podslombah. Zatem so se preskušali posamesni spremeni, pa tudi združenih njih več skupaj; iz vsega se je moglo spoznati, da roke skušenega veštaka (domačega stolnega organista) izmikujejo ogromnim orgljam harmonične glasove. Med tem, bi djal, cerkvenim koncertom šel sem pregledat poleg zakristije stoječo zakladnico, ktera je bila danes odprta, in je njene dragocenosti razkazoval

neki duhovnik (brž ko ne stolni kaplan). Koliko se tù vidi zlata, srebra, biserov itd., težko je povedati; — kdor pa take dragocene zaklade pregleduje, ta se tudi ne čudi, da dandanes tako pogostoma kričijo liberalci: čemu je toliko bogastva „mrtvi roki“! Se vé, da marsikteri bogatinci naših časov, zlasti oni „s kljukastimi nosovi“ bi radi kupovali za strgane in zamazane bankovce dragocena cerkvena orodja in oprave. Tako bi se na pr. vlastniku keliha, ki tehta 5 funtov suhega zlata; — dragocene zlate skrinjice, v ktero se veliki četrtek shranijo sv. hostije; prekrasne monštranice iz suhega zlata, ki je vsa nakitjena z raznovrstnimi biseri in žlahnimi kamni, in sploh premnogih dragocenosti, ki se tukaj shranjujejo: takim vlastnikom bi se ne bilo treba potem bati, da bi utegnil danes ali jutri „krépati“ papir. Pravijo, da je ta zakladnica vredna nad 5 milijonov goldinarjev; toraj bi bilo treba šteti lepe kupe bankovcev, če tudi bi sami „tavžentarji“ bili, ako bi se vse to plačati hotelo. Take nesreče naj vendar Bog milostno obvaruje zagrebško prvostolnico vse sedanje in tudi prihodnje čase.

Ko pridemo okoli 5. ure iz Kraljeve cerkve, zagromi od zgornjega mesta na enkrat strel. Kaj pomeni to? Po programu se je imela ob 5. uri vršiti velika produkcija zagrebškega požarnega društva, in sicer na Jelačičevem trgu. Vdrugič in tretjič ponovljeni strel kliče društvo kakor tudi gledavce skupaj, in hipoma se je vse trlo ljudstva po imenovanem trgu. Kmalu začujemo iz daljave glas trombe; zdajci za tem rožlanje bližajočih gasilnic in druzih vozov z raznovrstno novošegno gasilno robo; ko je vse to dospelo, začnejo jaderno gasilci vzdigovati sestavljene lestvice od dveh strani na 2 nadstropji visoko, palači enako g. Stanković-evo hišo, ki stojí na zapadnem vogálu Jelačić-evega trga. Od južne strani so zlezli gasilci po teh lestvicah noter gori na streho, razbili posamesne opeke, pospenjali se po narejenih luknjah v strehi celó na njen vrhunec, drzovito hodili po njenem slemenu, in jeli zdaj od dveh strani v tako polnih curkih vodo po „mešinah“ (hrvaški izraz za „Schlauch“) brizgljati po strehi, da je bila hipoma mokra, kakor bi bila polita od najhujše deževne plohe. Dokončani tej skušnji sledilo je ponarejanje rešitve pohišja in ljudí iz gorečih poslopij. Po navpik k hišni steni prislonjeni lestvici pospeli so se nekteri gasilci v drugo nadstropje, zlezli skoz odprta okna, potegnili k sebi po vrvci široki platnen, noter do tal segajoč žakelj, ter jeli spuščati, potem ko so ga pred hišo stoječi gasilci nekoliko na pošev zategnili, po njegovem osredji enako po dolgi cevi pohišja in tudi otroke iz sobe druzega nadstropja doli na trg. Veseli smeh je pozdravljal vsacega pobalina, ki je skoz dolgi žakelj prifrčal iz druzega nadstropja v naročje na trgu stoječih gasilcev. Kakor je bila ta poskušnja zabavna in smešna, tako resnobna je bila druga, ko so posamesni gasilci skakali z visocih oken druzega nadstropja doli na trg v ta namen po njihovih tovarših razpete rjuhe (rantahe). Precej pogumen, da, celó predrzen mora biti ta, ki poskoči raz tako visočino. Srečno pa se je izšla tudi ta poskušnja. Poslednjič so se gasilci spuščali še po samih vrvéh s strešnih oken in z oken druzega nadstropja doli na trg, in ko so bili vsi zopet na tleh, ter se je razna gasilna priprava naložila na vozove, zagodla je društvena godba novo, nalašč za to produkcijo sestavljeno popotnico, in vsi gasilci s sikalnicami in drugimi vozovi, ki so bili naloženi z za take potrebe pripravljenim orodjem (sodovi za vodo, lestvicami, vrvmi itd.), so defilirali po ban Jelačić-evem trgu. Ljudstva je bilo vse črno; ves Zagreb je bil menda na nogah, ter gledal produkcijo te zares koristne naprave. Se vé, da taka družba mora tudi ob času, kedar res kje gorí, vedeti, zakaj da je; ne sme pa biti taka, kakor nekje drugod, kjer o požarih bojè tako išče ognja, kakor Ribničan svojega „kojička“. — Tu Te za danes zopet zapustim s srčnim pozdravom.

Ves Tvoj
Josip L. Železodolski.

Slovansko slovstvo.

* *Propovjedi O. Arkangjela Kalića*, Dobrovčanina reda sv. Dominika, priredio za tisak Kan. Stj. Skurla, prišel je v tiskarni D. Pretnerjevi 1. zvezka 1. del ravnokar v Dubrovniku na svetlo. Priporočali smo v našem listu že Kalićevo delo, ki bi bilo imelo že lani na svitlo priti, kojo pa so zadržavale mnoge ovire. Zdaj je natisnjen 1. zvezka 1. del, in predbrojniki imajo priliko prepričati se vrednosti Kaličevega dela, ki bode obsegalo 3 zveske na blizo 550 straném; cena naročnikom je 3 gold., knjižarska pa 3 gold. 60 kr.

Dopisi.

Iz Trsta 11. aprila. — Milostljivi škof dr. Legat obhaja danes 25letnico posvečenja škofjega. Spomenica v pismih latinskih, italijanskih, slovenskih, nemških in hebrejskih čestita visokočastitemu škofu k temu dnevu in izrazuje mu zasluženo spoštovanje. V Trstu škofijstvo res ni na rožice postlano.

Iz Tominskega 12. aprila. — Da duševni boj se bíje na polji časopisja, je treba; a treba je tudi dostojnosti o izbiri in rabi orožja, da se čitajoči narod izobražuje, blaži, krepí in značajno povzdiguje na više stalo. Ako pa naši „vitezi“ časnikarski brezozirno v rokavih na ulico stopijo, se tam lasajo in s kamenjem pobijajo, to je grdo, je pohujšljivo. S prepričanjem naj drug druzega zmaga, a ne s kolom! Tudi nasprotnik mora se spoštovati, a ne psovati, da se mu pot do sprave ne pregradi. Inače, ako razvidi, da si ž njegovim poginom kalí svoje rasti gnojiti prizadevaš, umirajoč še bode se maščeval nad teboj z enacim orožjem. — Da je „Soča“ g. Črneta ostro grajala in nezaupnico od Kraševcev mu poslano proglasila, je prav; kajti on se je pregrešil, ločivši se od politike Slovencev; a da blato na njega meče z objavo golča, da se je obesil, to ni dostojno, to je surovo, strastno, preočitno tendencijozno. — Tudi goriškemu dopisniku v št. 40. „Slov. Nar.“ se na prvi pogled pozná, da ni mu razum, nego strast besede v peró narekovala. Čitaje napis: „iz Gorice 5. marca“ sem miloval možiceljna, da je s časom za en mesec za nami. V stavku: „že zdaj ima Soča dvakrat toliko naročnikov, kakor je imela „Domovina Marušič-Winkler-Črnetova“, je prav otročja srboritost, enaka oni „Primorčevi“, ki je tudi v eno mer se hvalil, kako je Primorcem „dragi Primorče“ priljubljen, dokler ni dušice izpustil. Poštena „Domovina“ se vé da je bila trn v pêti oni stranki, kterej organ je „Soča“. Napad na gosp. Winkler-ja, kakor rovarja za Auerspergovo vlado in za na-zid-pritiskalce Slovanov, je iztok gnjeva dopisnikovega. Se vé, da je Winkler ces. uradnik pod Auerspergovo vlado; mar dopisnik tirja, da bi s Hohenwartom vred tudi Winkler bil odstopil? Ministri odstopajo, da drugim prostor dajo; uradnikov zarad spremembe ministrov dozdaj še nihče ni odstopil. O na-zid-pritiskanji Slovanov po Winkler-ji govoriti mi treba ni; kdor Winklerja pozná, ga tudi ceniti zná. Kdor koga izpodriniti hoče, ga obrekuje in črni: kdo po takem ne vidi, kam pes taco molí? Nikar ne prodajajte kaj tacega za domoljubje; to ni druzega kakor strast ali pa kruhoborstvo. Vsaj se poznamo. Dokažite svoja dela —

govori in besede so dober kup — po kterih se morete meriti z Winklerjem!

Iz Idrije 4. aprila. — Na vélikonočni pondeljek je napravila čitalnica naša po postnem mirovanji zopet veselico, h kteri se je zbralo udov in gostov blizo 90. V gledišči igri „Mutec“ smo imeli priliko opazovati zopet dve nove dramatične moči: gospó K. Fr. in gospodičino M. N., ki ste prvikrat nastopile javni oder. Skozi in skozi resnična je kritika, ako rečem, da jako prijeten vtis na občinstvo je naredila gospodičina M., in da popolnoma opravičena je nada, da bode prav razumna in čutapolna igralka, kakor je gospá Tr. za značajne role posebno sposobna. — Naloga „Mutca“ je bila v dobrih rokah gosp. Stj.; poseben efekt je delalo kretanje, če tudi ni vsemu občinstvu taka prenapetost všeč, ker je ni vajeno. — Najbolj se je pa zbrana množica kratkočasila pri „doktor Skazovih“ prizorih. Že lansko leto nam je gosp. Hg. pokazal, kako izvrsten je v struki „mazačev“. Niti besedice niso prezrli poslušalci, ki so mu po končani igri še posebno pohvalo izrazili. — Z našim komikom gosp. C. nismo bili danes zadovoljni; obnašal se je vpričo gospodarja celó preveč „po domače“. Komika mora biti sploh, kolikor mogoče, estetična; ko je lepočutje ranjeno, potem se šala ne prilega več. Na to naj bi se pri vajah ali predskušnjah bolj gledalo. Naj nam gosp. C. ne zameri te dobrovoljne opazke, ravno zato, ker ga čislamo visoko, dobro vedé, da on združuje vse lastnosti v sebi, ki jih mora imeti mojster v komičnih rolah. Prav zato, ker smo ponosni na to našo gledališko moč, jej svetujemo skrbne študije v prevzetih nalogah. Njegov „vinski brat“ (Kurnikov kouplet z godbo) je poslušalcem vse smehovne živce pretresel. Naj bi nas mnogokrat razveselil s takimi šalospevi! — Kritikovati ostale speve se ne čutimo prav kompetentni; po prijaznem in hvalnem sprejemu morali so biti dobri, zlasti čveterospev in samospev z moškim zborom. Po besedi se je pričel ples, kterega je vzbudila društvena godba do živega, če tudi je manjkalo violončela, kterega je čitalnica morala menda „augenblicklich“ na zahtevo čitalniškega družnika cerkvi vrniti, da se v tami spočije pustnih, dosedanjih „štrapac“.

Iz Škofje Loke 12. aprila. — Beseda, ki jo je napravila naša čitalnica v nedeljo večer 7. dne aprila, je prekosila naše pričakovanje in jako zadovolila goste, ki so prostorne sobane njene prenapolnili. Igrala se je Vilharjeva igra „Župan“ jako dobro. Sosebno se je vrlega igralca kazal „oče župan“ (gosp. Fr. Kadivec) posnemovaje starokopitnega župana prav hvale vredno. Gosp. Hočevar je predstavljal „Janeza“ tako originalno ter dobro, da diletant prvikrat na odru skoraj ne more boljše svoje naloge rešiti. „Ančika“ (gosp. Radev. Kadivčeva) se je obnašala prav v duhu kmetiške deklice in kazala, da je za oder kakor rojena. Tudi „Tomaž“ (gosp. Seničar) in „Miha“ (gosp. J. Franc), sta prav zadovolila. Tako z veliko pohvalo izvršena igra je obudila občno željo, da bi nam cenjeni naši diletanti kmalu spet tako vesel večer napravili, kajti gotovo je, da po takem postopanji bodo tudi nasprotniki spoznali namen čitalnični in ne menili, da se bode že okužil, kdor prestopi čitalnični prag. — Pred in po igri pa so nam vrli pevci kranjske čitalnice zapeli kitico lepih pesem pod vodstvom izurjenega gosp. A. Račiča. Živa pohvala jim je donela. Naj sprejmejo še očitno našo zahvalo za prijatelski njihov prihod z željo, naj se še večkrat tako prijazno spomnijo nas!

Iz Semiča na Dolenskem 8. aprila. (*Naša sadjereja; zahvala.*) Naš kraj je jako ugoden za sadjerejo, ki kmetu lep dobiček donaša; al naši ljudjé le bolj za trto skrbé, ktera jim daje sladko kapljico; pa predno je vino v sodu, koliko nevarnosti! Kako dobro je tedaj, da zamore človek v slabih vinskih letih s sadjem davke plačevati, ali si kako drugo rano zaceliti, kakor je meni dobro teknilo, da sem vlani iz domačega vrta več ko za 100 gold. češpelj prodal. Da bi se tedaj pri nas sadjereja kaj bolje povzdignila, smo napravili lepo novo šolsko drevesnico, v ktero smo že veliko divjakov pa tudi žlahnih drevesec posadili. Čast našemu marljivemu učitelju g. Fr. Kendi, ki se ne sramuje za lopato, motiko ali kako drugo orodje prijeti, da učencem prav po domače pokaže, kako se morajo drevesa saditi, okopavati, cepiti in odgajati, da bo enkrat kaj vgrizniti. Okoli drevesnice imamo nasajene trte in živo murbovo mejo, na sredi pa ulnjak; učenci bodo toraj tù imeli lepo priliko, se podučevati v sadje-, vino- in sviloreji in pa v čbelarstvu. — Namen teh vrstic pa prav za prav je ta, da se v imenu Semiškega krajnega šolskega sveta prav presrčno zahvaljujem slavni naši c. k. kmetijski družbi in pa gospodoma Mayr-u in Metz-u, trgovcema v Ljubljani, za poslana nam žlahna drevesca, ktera so začela že prav lepo zeleneti in v naših srcih dolžno hvaležnost izbujati.

Anton Aleš,
c. k. okr. šolski nadzornik.

Iz Metlike. (*Zahvala in poziv.*) Gosp. Filip Šuflaj, grajščak na tukajšnji hrvaški meji, je podpisanemu društvu podelil par tisoč murbovih dreves brezplačno. Izrekamo mu za ta lepi dar v povzdigo murboreje naše očitno zahvalo. Ob enem pa to tudi bližnjim Novomeščanom, Topličanom in Žuženberščanom naznanjamo; ako se hoče povsod nekoliko gospodarjev združiti in pa voz z voznikom in pomagačem po murbe poslati, dobijo jih po takem s celó majhnimi stroški.

Svilno društvo v Metliki.

Iz Dolenskega 12. aprila. — Prišel mi je v roke 70. list ljubljanskega „Tagblatta“. Med dopisi tega lista najdem enega in sicer iz Kostanjevice, v kterem se nekdo hvali, kako mnogo Kostanjeviških mestjanov se je pri zadnji volitvi za deželni zbor zbralo krog ustavnega bandera in kako zmotljeno ali zapeljano ondotno prebivalstvo zmiraj bolje spregleduje. Se ve da „Tagblattov“ dopisnik obrača vodo na svoj mlin. Toda komur je znano grozno zapeljevanje in nesramno podkupljevanje, kakoršno se je v Kostanjevici pred zadnjo volitvijo očitno in vendar nekaznjeno godilo, kar sem pozvedel od poštenejših Kostanjevčanov samih, ta tudi precej vé, koliko resnice je v zgorej izrečenih besedah „Tagblattovega“ dopisnika. Kdo pa je zlasti oni kupec Alojzij Gač, kterega „Tagblattov“ dopisnik tako močno povzdiguje? Koliko ta mož na svoje moštvo, na domoljubje drží, hoče ga značiti moj resnični popis, kterega sem hotel precej po volitvah slavnemu vredništvu mnogocenjenih „Novic“ poslati, pa zadržan takrat pošiljam ga zdaj kot pojasnilo onega „Tagbl.“ dopisa. To storiti štejem si pa zdaj na provociranje „Tagbl.“ lažnjivega dopisa prav v svojo dolžnost, da pripomorem k tem, da se lože spozná, kje je poštenost, kje pa je sleparstvo domá.

Pričnem z dogodki, ki so se vršili v Novem mestu med volitvijo samo, vmes pa hočem vplesti one, o kterih so Kostanjevičanji pravili, da so se godili domá v Kostanjevici. Pri peči prve sobe Novomeške volitvenice ste sedeli dve Kostanjeviški mestjanki. Že domá v Kostanjevici so ju, kakor ste vrli domorodkinji pravili, grozno nadlegovali podkupljeni nemčurčki, s sladkimi besedami ponujaje jima škarjotove finfarčke, ako domoljubni stranki iznejeverivši se z nemčurji glasujete. A vse bilo je zastonj; ženki svojega poštenja niste imeli na prodaj. Pripovedovala mi je ena izmed omenjenih dveh mestjank, kako je najpoprej primahal k njej v sobo Alojzij Gač, „Tagblattov“ varovanec. Drugače je ta človek navadni štacunar v Kostanjevici;

one dni pred volitvijo postal je pa na enkrat grozno vnet nemškutarsk ali kakor so mu tudi rekli „finfarski“ mešetar ali barantač. Ljubeznjivo in sladko govoreč — pravi poštena, vrla mestjanka — mi pripoveduje, da je tudi on kristijan, da ima tudi on otroke, od kterih hoče, da so po krščansko izrejeni; pa boljše je vendar za finfar iti volit, kot pa zastonj; Hočevar je silno dober gospod, in nima otrók; ona je revna in potrebna, da je škoda denar iz Kostanjevice izpustiti itd. Res, da sem revna in potrebna — odvrne poštena krščanska mestjanka — pa svojega glasú in svojega dobrega imena nikakor ne prodam; brez judeževega finfarja bom še živela. Lojzel, akoravno precej debelokožen, vendar nekako osupnjen stojí (misleč si bojè kaj tacega se pri meni išče zastonj, akoravno hlače nosim). Ker se pa le kakor prismoljen v sobi drži — žena nadaljuje — jo jaz vsa nejevoljna zapustim z besedami: „sram vas bodi; štejete se gospoda, pa se s takim rokodelstvom pečate!“ Na to je tudi Lojzel Gač skozi vrata popiše in njega samega ni bilo več. Kmalu jo pa primaha drug Lojzelnov pomagač ali fijakar, ženka ga zove Jokelna ali Jaka. Pa tega revčeka je vinski ali nemčurski duh tako grozno zdelal, da se ubošček komaj na nogah drží, toraj mu svetujem, naj se le urno spravi v posteljo domú, da kje v blatu ne obtiče. Jokel tudi rad uboga in nekoliko omahljivo pa vendar srečno odide. (Dal prih.)

Iz Vrhnike 12. aprila. — Včeraj je odkljenkalo županstvu g. Obreze in njegovim privržencem. Bila je namreč nova volitev odbora občinskega; udeleštvo iz trga in v našo občino spadajočih vasí veliko in živahno, kakor še nikoli poprej; zakaj čutil je vsak volilec, da je dolžnost njegova, da se ne odtegne važni volitvi, pri kteri je šlo za to: ali naj še ostane dozdanji odbor in Obreza kot večletni paša mu na čêlu pod krilom barantača-sodnika Mulejа, ali naj drugi možaki vzamejo občinsko gospodarstvo v roke? Vsa Vrhnika bila je ta dan na nogah, morebiti da blizo 400 mož in žen tudi iz bližnjih vasí je prišlo na Vrhniko, ali da volijo ali le da vidijo, kako bode izpadla volitev. Sam naš c. kr. okrajni glavar pl. Šivichofen je vodil volitev do poznega večera, ki se je v vsem vršila v postavnem redu, samo da so nekteri naši nasprotniki razkačeni bili kot lêvi, drugi pa jeze bledi kot zid. Da so iz njihove vrste se slišali glasovi „prokleti Bleiweis! prokleti Costa! prokleti farji! vsega tega so oni krivi!“ — to si mislite lahko sami. In konec volitve je bil ta, da smo zmagali pri volitvah skoraj enoglasno v vseh 3 razredih tako, da ni bil noben nasprotnik izvoljen. Slava volilcem našim, ki so častno pokazali, da znajo sami misliti in razsoditi, kaj je za občino dobro in kaj ne, ter se ne dadó več v kozji rog vgnati od tacih, ki mislijo, da smo soseščani samo zato na svetu, da nam župan „gospoduje“ po svoji trmi, in da mu ni treba, nam vsako leto očitno predložiti račun, kako se gospodari z občinskim premoženjem! — 23. dne t. m. je volitev novega župana. Prepričani smo, da si odborniki za župana izvolijo možá, ki ima velike zasluge za to, da se je Obreza-Mulejevo gnezdo razmetalo, ne iz sovraštva do teh gospodov, ampak le na korist soseski in da se vprihodnje spolnuje v vsem občinska postava. Ljubljanskim nemčurjem in ustavakom pa naj bode izid naše volitve djansk dokaz, da se pri kakih novih volitvah za deželni zbor ne bodo več zanašali na to, da jim bota Obreza in Mulej pomočnika; njune pomaranče so odcvetele; — zapomnijo naj si dobro to, da se dežela zaveda!

Iz Ljubljane. — Kakor zástopi druzih dežel so tudi deželni odbor kranjski, kupčijska in obrtnijska zbornica in mestni odbor ljubljanski čestitali Njegovemu Veličanstvu cesarju zarad zaroke svitle nadvojvodinje Gizele z bavarskim princom Leopoldom. Gospá nadvojvodinja Gizela je stareja hči cesarjeva, blizo 16 let stara; princ Leopold je 26 let star. Poroka bode čez leto in dan.

— (*Volitev*) 6 odbornikov v mestni odbor ljubljanski v 3. razredu je bila v pondeljek, 3 odbornikov v 2. razred pa včeraj. Se ve, da enoglasno so bili vsi izvoljeni, kakor jih je konstitucijonalno društvo v kazinski krčmi ukazalo svojim privržencem, kajti národnih volilçev se ni nobeden udeležil volitve. V sramotivnem svojem klicu k volitvi so svoje „Mitbürger“ slepili še s tem, češ, da utegnejo nasprotniki (to je narodnjaki) čeravno so razglasili, da ne volijo, vendar nenadoma iz skritega brloga planiti na volišče! Al naj konstitucijonalci nikar ne mislijo, da se ne vé, čemu da so to laž poslali po svetu. Strah jih je bilo le, da njihovi lastni ljudje ne bi imeli veselja volit priti Finka in Komarja, Mikuscha in Perlesa, Hauffna in Plautza, Pirkerja, Zieglerja in dr. Suppana, — zato in samo zato so jim klicali: „pridite, pridite za božjo voljo, da nas bode vsaj nekaj!“ In priklicali in pritirali so vernih jim duš 102 v 3. razredu (med temi samo kakih 30 tujih mož od železnic) — velika večina, to je, 241 volilcev pa ni bilo blizo, kajti 3. razred šteje 343 volilcev. V 2. razredu je 613 volilcev (in med temi največa armada c. k. uradnikov in oficirjev v službi in pokoji), prišlo je od teh 613 volit le 263. Po takem bo eno leto vsaj — če ne pride pred kaj druzega vmes — gemeinderath ljubljanski še „Hort der Freiheit und des Rechtes, Stätte des Friedens und der Arbeit“, kakor „Centralkomité“ oklicuje. Lejte no! národna svoboda in národno pravo je domá na „rotovžu“! — „mirno“ sklepajo res vse, ker jim nihče njihove vode ne kalí, — delajo res tudi, da prodajajo posestvo na mahu, tlak krpajo s peskom, kazinarjem stavijo ute itd. Tako si stavijo spominke! — Jutri voli 1. razred. To bodo pa spet Mahr, Terpin in še drugi konstitucijonalni apostoli si peté brusili, da pritirajo kaj svojih ljudí na volišče. Menda vendar tudi letos ne bodo pozabili starega Ferdinanda Schmidta in ga pod pazduho privlekli iz Šiške na rotovž; kajti treba je, da smo do zadnjega trenutka „für alle Fälle gerüstet“ — je rekel gemeinderath Komar. V saboto zvečer pa bode v kazinskem glassalonu osvečava na čast sijajni „nemški zmagi“, godba bode svirala „die Wacht am Rhein“ in plesovodja dr. Schaffer bode prvikrat plesal nov Walzer z naslovom „Deutsch bis zur Adria“.

— V poslednjem občnem zboru kat. polit. društva sta enoglasno obveljala 2 po predsedniku g. dr. Strbencu nasvetovana sklepa: eden je bil ta, presv. cesarju naj se pokloni prošnja, da bi blagovolil imenovati ministerstvo tako, ktero nam oskrbí notranji mir in porazumljenje med narodi, — drugi pa ta: vélikemu konservativnemu posestvu na Českem naj se izročí zaupnica in razodene želja, da v sedanjih volitvah zmaga.

— (*Gosp. dr. Costa*) se je danes na Dunaj podal, kjer ostane več dni posebno zato, ker mu je deželni odbor, tožen od deželnega odbora tržaškega pri državni sodniji, da noče plačati oskrbovalnih stroškov za najdence, zunaj najdenišnice v Trstu rojene, izročil pravdo naše dežele.

— (*Banka „Slovenija“.*) Podpisanih delnic je danes 924. Glavnice naložene pri štajarski eskomptni banki je 24.000 gold.; pri ljubljanski založni (Aushilfskassa-Verein) 2000 gold.; v državnih obligacijah 700 gold.

— (*Stotnik-avditor gosp. Leop. Krajnc*), predstojnik c. k. mestne sodnje gosposke v Beli Cerkvi v Banatu, je te dni bil poslavljen s viteštvom cesarskega Franc-

Jožefovega reda. Radostni smo brali to poslavljenje visokocenjenega našega rojaka (gosp. Krajnc je v Planini na Notranjskem domá), kteremu je že tudi mesto Bela Cerkev častno meščanstvo podelilo. Slava iskrenemu rodoljubu, ki, če tudi oddaljen od domovine svoje, jej vedno zvest sin ostane!

— Z nekakim ponosom slišimo iz gotovega vira, da gospodičina Jelena Pesjakova (hči gospé Lujize) vstopi v prihodnjem letu s sijajnimi pogoji v vrsto prvih pevkinj na saksonskem kraljevem gledišču v Dražđanah. Kdor v sebi združuje vse lastnosti za tako nalogo, kakor gospodičina Pesjakova, ónemu je odprta lepa prihodnost „na pozorišču, ktero svet pomeni“.

— Kakor se po nekterih časnikih bere, imajo po pozivu „Zore“, ki je bil tudi v 11. listu „Novic“ natisnjen, slovenski pisatelji 21. dne t. m. „pri Slonu“ v Ljubljani zborovanje, da ustanovijo društvo.

— *(Društvo meščanske kosarne Trnovske)* je imelo v nedeljo občni zbor pod predsedstvom g. Horaka. Iz računa se je razvidelo, da ta kosarna šteje 206 soposestnikov, da odbor dobro gospodari in da je finančni stan ugoden; premoženje konec lanskega leta vrh hiše in pohišja je znašalo 1056 gold. 63 kr.

— *(Da bi željno pričakovana opereta „Gorenski Slavček“)* na korist siromakom na Notranjskem in Dolenskem se prikazala na gledišnem odru v soboto, kakor smo se za gotovo nadjali, še ni mogoče, kajti gospá Dragoila Odijeva, ki je prevzela že pred več dnevi glavno nalogo, odpovedala je nenadoma v pondeljek zvečer sodelovanje, rekši samo to, da odpotuje iz Ljubljane; zakaj? nobeden prav ne vé. Ni nas volja, izvedovati njene skrivne razloge, zakaj da tudi milodarni namen sobotne predstave je ni mogel par dni držati v Ljubljani; zato samo to rečemo, da smo mislili, da je gospá Odijeva se čutila za uda národnega našega dramatičnega društva, a zdaj smo videli, da je navadna komedijantinja. — Za soboto že odločena predstava se mora tedaj za par tednov odložiti.

— *(Slovenska gledališka predstava)* bode v soboto 20. dne t. m. na korist neutrudljivega regiseurja g. Josipa Nolli-ja. Igrala se bode prvikrat junaška igra s petjem in melodramo v 3 dejanjih „Juran in Sofija“ ali „Turki pri Sisku“. Napeve je vložil g. Vojteh Valenta, godbo in instrumentacijo g. kapelnik Schantel. Tableaux v 3. dejanji „Zmaga kristijanov čez Turke“ aranžira regiseur Nolli sam. Pričakovati je, da bode gledališče vkljub lepemu spomladanskemu vremenu prav dobro obiskano — v djansko pripoznanje velikega truda, s kterim že 3 leta g. Nolli dela za národno gledališče.

— *(Pobirki iz časnikov.)* Slov. „Tagblatt“ („Narod“) je očrniti hotel kneza Salma, predsednika banke „Slovenije“ s tem, da je trdil, da brata njegova sta glasovala z liberalci českimi; s tem je menda tudi njega osumiti nameraval. Pa je spet vse to je laž! Banki Sloveniji „ljubeznjivi“ pisatelj je premalo študiral rodopis Salmov in za brata proklamiral, kar ni brat. Pa učenjak „Narodov tudi ni pogledal v knjižico v Škrejšovskovi tiskarni tiskano pod naslovom „Resultat der böhm. Reichsrathswahlen vom 18. Dez. 1871“; sicer bi vedel, da Hugo Salm in Sigfrid Salm: oba sta glasovala s konservativno stranko, le Franc Salm z liberalci. Predsednik banke Slovenije pa je na Štajarskem glasoval konservativno; na Českem nima velikega posestva, po takem tudi pravice glasovanja ne! In če bi vsi Salmi res tudi, kar pa niso, bratje bili, ali se po bratinstvu more soditi edino politično mišlenje? Mar „Narod“ ne pozná več domačih izgledov, ki ono misel podirajo? Ali ne pozná različnih Rudežev, Kozlerjev, Krisperjev itd.? Čemu tedaj poštene ljudi črniti, ki mu niso nikjer na poti! — Neki leibžurnalist „Narodov“, ki pa pisari tudi v „Pressi“ in druge nemškutarske liste, kakor kane, je kukavici podtaknil jajce, da sta gospoda Jeran in Lesar iz čitalnice stopila ter jima zato kliče „živela!“. Kaj pa, ko bi častita ta dva gospoda ne zaslužila „Narodovih“ živio-klicev? — Preširnovemu „Pavlihi“ moremo odgovoriti še le drugi pot, ker nam danes prostora manjka. Naj častiti naši bralci za ta čas vzamejo v roke „Novice“ od leta 1870. in na strani 321. itd. drage volje beró kot predgovor našemu prihodnjemu kratkemu odgovoru obširni sestavek, ki ga je spisal profesor Bolè pod naslovom: „Črtice v Pavliha-Zvonovcih“. Sestavek je interesanten ter je moral zeló resničen biti, kajti prizadetim je vso sapo zaprl.

— **(Razglas.)** *Kdor se hoče še oglasiti za panjove, ki jih bode družba kmetijska zastonj dala, naj storí to brž.* *Odbor družbe kmetijske v Ljubljani.*

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Dokler niso volitve poslancev na Českem končane (in to bode 22. dan tega meseca), so vse druge politične novíce — nič; kajti resnične so besede „Vaterlanda“, da v českem volitvenem boji gré — za Avstrijo! Danes stojé rečí tako, da v kmetiških in mestnih volitvah je zmaga narodno-konservativne stranke gotova; v velikem posestvu pa, kjer mošnje židovsko-pruskega Chabrusa delajo na pretrganje, je izid volitev še na vagi, to je, zadnje ure se utegne stvar presukniti s tem, da nekteri volilci ne gredó volit. Ni tedaj čuda, da dandanes vsakdo le poprašuje: „kako stojé rečí na Českem?“ Zato pa tudi ustavaki in nemčurji lažejo, da vse vprek letí, in psujejo narod slovansko-českí tako grdo, da o tatovih in roparjih se ne more grje pisariti, kakor pisarijo nemčurski centralisti o českem narodu! In državni pravdniki in drugi vladni organi držijo križema roke, kakor da bi jim taka razdražba še prav po všeči bila! Celó kardinalu in vélikemu škofu Pražkemu knezu Schwarzenbergu, ki trdno kakor skala stojí za českí narod, so podteknili cesarjevo rodovino žaleče besede, rekši, „da knez Schwarzenberg se je očitno bahal, da rodovina Schwarzenbergov je stareja in sijajniša kakor Habsburška (cesarjeva)!“ Kardinal je očitno razglasiti dal, da vse to je nesramna laž. Al časnikarski banditi ne prekličejo laží, ampak molčijo in kakor psi, ki si ga z vodo polil, se otresejo, da kujejo spet druge laží!

Le malo drugače kakor nemčurji na Českem, rovajo magjaroni na Hrvaškem za prihodnje volitve poslancev v deželni zbor. Dnevi volitev še niso razpisani. — Včeraj je državni zbor v Peštu imel končan biti. Malo dni pred sklepom je ministerstva predsednik grof Lonyay odgovoril na interpelacijo Miletićevo zarad umazane Lonjskopoljske dogodbe, rekši, da nič ni res, česar so Raucha krivičili. Naposled bode še Rauch prvi poštenjak na Hrvaškem!

Če vsled strašanske sile nemčurska stranka na Českem in magjaronska na Hrvaškem zmagate (pošteni Nemci in Hrvatje, Avstrijoljubi, tudi ne bodo glasovali ž njo; po takem bode zmaga njena je Pyrhova zmaga, to je, nesrečnejša kakor bi bil propad njen), potem pa se mi Kranjci le spet pripravimo na razpust deželnega zbora našega in na nove volitve. Na to je našim rodoljubom po deželi že zdaj treba misliti, da vredni svojih bratov na Češkem in Hrvaškem tudi mi srčno stopimo v volilni boj, da zopet zmagamo, kakor smo že zmagali tolikrat!

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.